

ACȚIUNI ALE FORȚELOR DEMOCRATICE DIN SUDUL MOLDOVEI — PARTE A PROCESULUI DE DEMOCRATIZARE DUPĂ 23 AUGUST 1944

ION ALDEA

Componente ale programului revoluției de eliberare socială și națională, acțiunile forțelor democratice ce au urmat victoriei actului istoric de la 23 August 1944, s-au concretizat în înfăptuirea pe cale revoluționară a reformelor a formelor economice și sociale în favoarea maselor largi populare, urmărindu-se refacerea potențialului economiei naționale, improprietărirea țăranilor și transformării de structură cu caracter democrat-revoluționar — etapa marcînd „instaurarea puterii muncitorilor și țăranilor, trecerea poporului nostru pe calea făuririi libere a viitorului său.

Efervescența obiectivelor mărețe ale etapei puse în fața întregului popor de Partidul Comunist, află pe locuitorii satelor și orașelor din sudul Moldovei în plină activitate, comunele trăind febra constituirii comitetelor sătești — apărute în nord-estul țării din luna aprilie 1944. Constituite dintr-o necesitate bine conturată, avînd sprijinul permanent al forțelor democrat-revoluționare, comitetele sătești își vor propune ca obiective imediate: administrarea bunurilor părăsite de moșierii fugiți; asigurarea înfăptuirii la timp a lucrărilor agricole de toamnă și primăvară; lichidarea vestigiilor de tristă amintire a fostelor regimuri de dictatură; crearea unui climat de libertăți publice, impunerea elementelor democratice în fruntea autorităților locale de stat și jandarmerie și înfăptuirea unui front comun de luptă al tuturor forțelor democratice de la orașe și sate, sub lozincă „*plugari din toate colțurile țării, uniți-vă cu noi*“, pentru înfăptuirea democratică a mult așteptatei reforme agrare.

Pe de altă parte, reprezentînd un mijloc al democratizării la sate „comitetele sătești“ din județele Covurlui, Rm. Sărat, Tecuci și Tutova orientează întreaga lor activitate spre continua colaborare cu forțele progresiste și democratice, care, la chemarea P.C.R. prin organizațiile „Frontului plugarilor“ militează în sprijinirea acestora. Numai așa vor contribui efectiv la „luminarea țăranimii“ la pășirea acesteia pe drumul făuririi libere a viitorului său și ridicarea multilaterală a țării. La scurt timp după constituire aceste „comitete sătești“ devin organe comunale ale „Frontului plugarilor“, mobilizînd în cadrul secțiunii regionale a

1. Nicolae Ceaușescu, Raport la Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român, București, Editura politică, 1975, p. 637.

„Dunării de Jos“ întreaga țărăime muncitoare din sudul Moldovei atît la acțiuni social-economice și politice — pregătitoare organizării improprietăririi, cit și la activități voluntar-patriotice de reparare a podurilor, podețelor și șoselelor, de contracarare, pînă la anihilare, a încercărilor de restabilirea vechilor orînduiei anterioroale lui 23 August 1944, precum și înlocuirea în condiții avantajoase de către aceștia a învoielilor agricole cu proprietarii.*

Dar toate acțiunile „comitetelor satești“ nu ar fi fost posibile fără sprijinul concret pe care muncitorii orașelor au înțeles să-l dea, țărănimii la înlocuirea primarilor reacționari cu elemente democratice, desemnați prin „voința obștii“², în ciuda circularelor oficiale că, pînă la realizarea pe tot cuprinsul țării a unui „adevărat regim democratic... orice fel de consultări populare încetează, iar locuitorii comunelor sînt rugați să se abțină de la orice manifestațiune care ar fi de natură să turbure ordinea publică“³. Încălcînd aceste dispoziții și în deplină concordanță cu acțiunile revendicative desfășurate în județe de forțele democrat-revoluționare, sâtenii din localitățile Bursucani, Cavadinești, Corni, Cuca, Foltești, Gănești, Independența, Lupești, Mălușteni, Pechea, Prodănești, Slobozia Conache, Slivna, Suceveni, Tuțcani, Vădeni, Vlădești, au pus în fruntea obștilor primari care „corespund timpurilor de adînci prefaceri din lumea satelor“⁴, unde ia proporții o tot mai accentuată ofensivă politică din partea blocului F.N.D.⁵, organism politic reprezentativ al maselor populare, în măsură să capaciteze toate forțele democratice locale într-o acțiune care tinde la răsturnarea actualului guvern și înlocuirea lui printr-unul de o totală extremă stîngă exprimare a voinței umane a întregului popor“⁶ unit printr-o mobilizare generală a tuturor locuitorilor în vederea înfăptuirii revendicărilor formulate de Partidul Comunist.

Totodată încercarea reacțiunii de a-și restabili situații politică, crezînd — așa cum consemnau și rapoartele oficiale că „iureșul revoluționar“, de la „comitetele obștești“ și pînă la „comitetele de fabrică“ nu ar fi expresie a voinței întregului popor“, că „masa populară a satelor nu împărtaşește acest punct de vedere reprezentat de o minoritate“, îi răspund cu promtitudine „prin mari acțiuni organizațiile județene ale F.N.D. în ciuda politicii de expectativă a partidelor istorice“⁶, în care scop „Frontul plugarilor“ organizează în sudul Moldovei puternice acțiuni revendicative, constînd din : întruniri, demonstrații de stradă și mitinguri în piețele publice ample manifestări. Începînd din 25 ianuarie „delegați din județele Covurlui, Brăila și Rîmnicul Sărat“ inundă străzile orașelor sub lozinka mobilizatoare a muncitorimii din port, ateliere și celelalte întreprinderi : „vrem pămînt pentru țărani“⁷. La Galați

* — 1-3 noiembrie 1944 prima conferință legală a organizației „Frontul Plugarilor“.

2. A.S.G., Prefectura Coburlui, dos. 34, 1944, f. 2.

3. *Ibidem*.

4. *Idem*, p. 3.

5. *Idem*, Inspectoratul de jandarmi, dos. 107, 1943—1946, f. 36.

6. *Idem*, p. 32.

7. *Ibidem*.

demonstrația pornită, de la sediul organizației județene „Frontul plugarilor“ din strada Traian, într-o coloană nesfârșită a miilor de participanți parcurge „străzile Mavromol și Domneasca“ pentru a se regrupa la Sediul Sindicatelor Unite într-un impresionant miting cerind „exproprii și să se dea pământ țăranilor“⁸.

În 3 februarie la Bîrlad, unde „au luat parte o mulțime de muncitori, țărani din oraș și județ“ intrunirea organizată se pronunță pentru „democratizarea guvernului și epurație în aparatul de stat“, aducînd critici autorităților administrative și jandarmilor care comit abuzuri „tergiversînd, cu bună știință problema“ exproprierii proprietarilor boierești — măsură de mare importanță pentru locuitorii satelor, care trebuie înfăptuită în așa fel ca să nu le rămînă (proprietarilor) nici o bucată de pământ (numai așa determinîndu-i) să ia și ei sapa și să lucreze“⁹. De asemenea bîrlădenii formulează, revendicări menite să aducă „liniștea și munca liberă în țară...“ iar pe plan extern recunoașterea „Ardealului eliberat“ de ostașul român alături de ostașul coaliției antifasciste, dreptul de a avea acest teritoriu „sub controlul și conducerea“ unei administrații populare, expresie unanimă a dorinței locuitorilor pentru un „guvern democratic și comunist“¹⁰.

La numai două săptămîni prefectura județului Tutova în prezența președintelui județean an organizației „Frontul Plugarilor“ și a reprezentantului F.N.D. găzduiește altă manifestare în cadrul căreia „locuitorii (hotărăsc) să se ducă și să-și bată țăruși pe moșiile boierești în vederea însămînțării de primăvară“¹¹, urmînd ca „acel pământ să rămînă al lor prin improprietăre“¹². În baza hotărîrii luate echipe de muncitori din Bîrlad, însoțite de membrii organizațiilor locale „Frontul Plugarilor“ declanșează la 21-22 februarie în comunele Perieni, Popeni, Pogoana, Frunțișeni și în satele Născurei și Cîrjăoani ample acțiuni de întocmire a tabelelor celor ce urmează a fi improprietăriți, iar pe moșia Negulescu unde țăranii făcuseră semănăturile de toamnă — muncă de lămurire de la om la om — potrivit căreia „de acum pămîntul este al lor“¹³. În februarie Organizația județeană Covurlui „Frontul Plugarilor“ indică „țăranilor — din comuna Moscu — să fie uniți în lupta comună ce le va da pămînt“ îndrumîndu-i să nu mai plătească obligații înrobitoare către administratorii de moșie și „orice nemulțumire să fie adusă la cunoștință (organizației) printr-o carte poștală „pentru ca în zilele de 24-25 februarie, acțiunile din sudul Moldovei, să atingă maximum de încărcătură protestatară în județele fostei Regionale „Dunărea de Jos“.

Astfel la Galați — centru muncitoresc reprezentativ pentru sudul Moldovei — „2500—3000 de manifestanți, încolonați pe sindicate și fracțiuni politice ale F.N.D.-ului“ participă la uriașă revărsare de forță muncitoare care a „parcurs străzile Domneasca, Codreanu, Mavromol spre centrul orașului purtînd pancarde cu diferite lozinci : „Jos Maniu !, Jos

8. *Ibidem*.

9. *Idem*, p. 177.

10. *Ibidem*.

11. *Ibidem*.

12. *Ibidem*.

13. *Ibidem*.

Rădescu!, Vrem guvern F.N.D.!, Vrem pământ pentru țărani!, Vrem împărțirea moșiilor! ¹⁴ pentru ca a doua zi la întrunirea F.N.D. organizată în Sala teatrului de la Tecuci, participanții „din oraș și județ și unii elevi de curs secundar de la Liceul de băieți „D.A. Surdza“ să ceară „înlocuirea Președintelui Consiliului de Miniștri și a actualului prefect“ din a căror cauză nu s-a putut face exproprierea moșiilor ¹⁵. Împroprietărirea constituie pentru lumea satelor cea mai arzătoare dorință „întrucât timpul de muncă se apropie și exemplul sătenilor din comunele Lascăr Catargiu, Smirdan și Braniștea, care din luna septembrie 1944 sint somați să dea înapoi „toate obiectele, vitele și cerealele“ luate de la „moșierii fugiți“ să fie urmat, țăranii fiind hotărâți să „rămână lângă pământurile lor“ ¹⁶. Pe de altă parte arătînd sătenilor „că este trimis... pentru a împărți pământul boierilor... că în Oltenia și Muntenia unde „pământurile proprietarilor au și fost împărțite de către țăranii, delegatul F.N.D.-ului venit la Nicorești „în zi de țîrg“ se situa pe poziția metalurgiștilor din Galați, ca „să fie confiscate imediat pământurile de la 50 ha și în total al moșierilor fugiți și sabotori pentru a fi împărțite la țăranii“ ¹⁷.

În fața acestei efervescente din lumea maselor organizațiilor județene ale F.N.D. au luat hotărîrea să treacă la acțiunea de împărțire a moșiilor, declanșată încă din ziua de 21 februarie cînd o echipă a F.N.D. se deplasează „în comuna Lascăr Catargiu spre a împărți moșia lui Ștefan H. Ștefan“, autoritățile administrative și organizațiile „Frontul Plugarilor“ avînd dispoziția „să pregătească taberele și să formeze comitetul pentru efectuarea împroprietăririi“ ¹⁸. Era momentul de început al amplei acțiuni de rezolvare a problemei țărănești în sudul Moldovei ce a cuprins moșiile din Olădești, Braniștea, Măstăcani, Suceveni, Puțchioaia, Tg. Bujor, Fintinele“ ¹⁹. Pretutindeni „în județ operațiunea de împărțire a moșiilor (fiind în continuare facilitată de itinerariul reprezentanților F.N.D.“ nu scapă notelor Inspectoratului regional de jandarmi. Răstălmăcind influența acestora în amplul proces al împroprietăririlor notele informative subliniau cum că „pînă la venirea la putere a guvernului F.N.D. (6 martie 1945)“ acțiunile acestora „nu s-ar fi bucurat de o adeziune prea mare (din partea locuitorilor)“ lucru infirmat de practică, locuitorii satelor fiind hotărâți să intre în „pământurile... și gospodăriile boierilor“ ce le revin de drept nefiind adepții „unei împărțiri de pământ abuzive“ ²⁰.

Cu toate acestea nu peste tot „Comitetele de împroprietărire“ au exprimat voința maselor ele fiind „desemnate de popor și adeseori au lucrat cu părtinire și chiar necinstit „cînd loturile au fost repartizate la prieteni și rude“ ²¹, cînd „același lot în suprafață de jumătate de hectar sau un

14. *Idem*, p. 43.

15. *Idem*, p. 132.

16. *Idem* Prefectură, dos. 181, 1944, f. 16.

17. *Idem*, Inspectoratul de jandarmi, dos. 107, 1945—1946, p. 128 v; „Desrobirea“, nr. 131 din 11 februarie 1945.

18. A.S.G., Inspectoratul de jandarmi, dos. 107, 1945—1946, p. 4.

19. *Idem*, f. 44.

20. *Ibidem*.

21. A.S.G., Inspectoratul administrativ, dos. 107, 1945—1946, p. 41.

hectar a fost dat fie că îndreptățitul la împroprietărire era proprietar... fie că nu avea nici o palmă de pământ”²², sau cînd „loturile rezervate pentru văduve și concentrați” primeau altă destinație decît cea indicată. Așa s-a întîmplat în localitățile Cuca, Oasele, Corni, Băceni, Urlești, Balintești Poiana și Movileni unde „văduvele și soțiile concentraților... sunt foarte nemulțumite pentru faptul că au rămas fără pământ cu ocazia împroprietăririlor făcute”²³, chiar dacă în multe dintre comunele amintite, Comitetele de împroprietărire au expropriat și suprafețele unor moșii de pînă la 50 hectare. Trecînd peste aceste comitete de împroprietărire țărani și-au făcut singuri dreptate. În comuna Cuca locuitorii au luat din moșia Zanea cîte 3-6 ha loc arabil”²⁴, în timp ce la Balintești, Mălușteni, Poiana și Movileni sătenii sub îndrumarea Comitetelor de împroprietărire au primit pămîntul moșilor expropriate în totalitate, aici un rol deosebit avînd membrii organizațiilor locale „Frontul Plugarilor”, care împărțiți pe sectoare, umblă prin comune din om în om propunînd fiecărui locuitor, că dacă se înscrie în acest partid li se dă pămînt în primăvară”²⁵. Făcînd din înscrierea în Organizația „Frontul Plugarilor” o garanție a împroprietăririi propagandiștii acțiunii i-au determinat pe locuitorii satelor să-i „primească cu mai multă încredere pe reprezentanții F.N.D. ce procedează la împărțirea pămînturilor”²⁶.

Urmare acestor imperative majore din lumea satelor și impunîndu-se ca un moment hotărîtor în stimularea înfăptuirii măsurilor democratice de împroprietărire Congresul regional al Organizațiilor „Frontul Plugarilor” ținut la Galați în luna aprilie, se desfășura sub semnul necesității înțelegerii între muncitori și țărani. Luările de cuvînt ale secretarilor organizațiilor din județele Covurlui, Tutova, Brăila, Rm. Sărat și Putna au reliefat pasul hotărîtor pe care țărănimea muncitoare l-a făcut după 23 August 1944 și mai ales de la instaurarea „Guvernului Groza, care s-a identificat cu nevoile țării”²⁷.

De asemenea s-a subliniat, prin „salutul muncitorimii sindicalizată... lupta dusă de muncitori pentru aducerea la putere a guvernului poporului” al cărui reprezentant profesorul Mihail Ralea — prezent la congres — îndeamnă în numele organizației „Frontul Plugarilor”, la continuarea luptei unite a muncitorilor și țăranilor, de înfăptuire a programului „guvernului — expresie a Frontului Național Democrat”²⁸. Alăturîndu-se lui delegatul Uniunii Patriotice în numele și al celorlalte organizații democratice: Apărarea Patriotică, Uniunea Femeilor Antifasciste, Tineretul Patriotic aduce „elogii... pentru reforma agrară” — măsură de primă în programul de guvernare al țării aflată în plină desfășurare a revoluției de eliberare națională și socială, la care locuitorii din sud Moldovei își aduc o reală contribuție „în timp de secetă și de speculă nemiloasă ce bîntuie țara ca o ciumă după război”, lucru subliniat și de reprezen-

22. *Idem*, dos. 144, 1945, f. 152.

23. A.S.G., Inspectoratul de jandarmi, dos. 107, 1945—1946, p. 5, 6, 7, 45, 49.

24. *Idem*, p. 6.

25. *Idem*, p. 139.

26. *Idem*, p. 44.

27. „Ecoul”, An. XVI, nr. 3023, aprilie 1945.

28. *Ibidem*.

tantul P.S.D. — Secțiunea Galați, ca principal moment ce „marchează un punct de bază al democrației în România“²⁹.

Reunirea într-un congres regional al organizațiilor județene Frontul Plugarilor, Dunărea de Jos“ în etapa transpunerii în practică a amplului proces de improprietărire a dat impuls luptei pentru consolidarea regimului democratic — Partidul Comunist polarizînd în jurul lui toate forțele progresiste și democrat-revoluționare din țară pentru a contracara manevrele și acțiunile contrarevoluționare ale reacțiunii de a răsturna guvernul în care cei ce muncesc și-au ales pentru prima dată reprezentanții lor. Un exemplu îl constituie acțiunea Organizației județene Covurlui a P.C.R. la a cărei inițiativă un grup de muncitori textiliști din Galați, însoțiți de reprezentanții „Frontului Plugarilor“ din Tg. Bujor participă la 1 iulie la marea întrunire sătească din zonă, de sprijinire a „Guvernului Groza“³⁰, în timp ce la 29 iulie într-o altă importantă manifestație de simpatie de la the Nicorești se „îndemna plugăria să facă zid în jurul guvernului“³¹ sub deviza mobilizatoare „pentru guvernul poporului Dr. Petru Groza“³².

Întîlniri similare mai au loc la Berești, Independența, Pechea și Foltești „la care au luat parte numeroși săteni și intelectuali“, în ale căror intervenții — cum a fost în 5 august la Berești, s-a accentuat „faptul că Partidul Comunist din România a dat numeroase jertfe pentru binele întregului popor“ etapa democratizării țării de după 23 August 1944, angajînd „lupta pentru înfăptuirea reformei agrare“³³. La Independența participarea masivă a sătenilor și a intelectualilor satelor „a scos în evidență „necesitatea reconstrucției, datorie patriotică (la care) toți cetățenii cu dragoste de țară trebuind să-și dea contribuția“, au obligația de a-și uni forțele pentru înfringerea manifestărilor sabotoare ale reacțiunii, pentru mobilizarea tuturor la realizarea obiectivelor noastre, temelie sigură a înfăptuirii bazei tehnico-materiale a noii societăți“³⁴.

În ansamblul lor acțiunile forțelor democratice din județele sudice ale Moldovei, s-au înscris după 23 August 1944 ca parte integrantă o procesului de democratizare avînd un pronunțat caracter social-economic și de „focar de luptă politică ce se duce de către forțele democratice în contra reacțiunii sprijinită de elementele legionare, antonesciene“³⁵. Fiecare organizație progresistă și democratică se regăsește prin programe și acțiuni în amplul proces al „luptei democratice“, de reunire a tuturor „partidelor politice și fracțiunilor democratice“ într-un front comun al democrației, pentru „un guvern F.N.D.“³⁵, pentru timpul idealurilor revoluționare de mult înscrise de către mișcarea muncitorească, al cărei port-drapel în această parte a țării l-a reprezentat din totdeauna Portul Roșu de la mila 80.

29. A.S.G., Inspectoratul de jandarmi, dos. 107, 1945—1946, p. 36.

30. „Scintila“, An. II, nr. 268 din 9 iulie 1945.

31. *Idem*, nr. 299 din 13 august 1945, f. 3.

32. *Ibidem*.

33. *Idem*, nr. 299 din 13 august 1945, f. 3.

34. „Desrobirea“, nr. 282, vineri, 10 august 1945.

35. A.S.G., Prefectura Covurlui, dos. 127, 1944, p. 22-23.